

מאמר א

אהבת ה'

תכלית כל המצוות

כתב המפרש על הרמב"ם (הלכות יסודי התורה פ"ב ה"א) —

"אין אדם יכול להשיג אמיתת הבורא ולא יוכל לדעת אותו, אלא ממעשיו וברואיו, כשיתבונן בהם ויכיר מהם גדולתו, מיד תתאוה נפשו תאוה גדולה להדבק בו ותאהב אותו אהבה גדולה, כפי מה שתשיג מגדולתו תהיה אהבתו. ועל זה ציוה בתורה ואמר (דברים ו, ה) ואהבת את ה' אלוקיך וכו'. ולא ניתנו כל המצוות אלא כדי שנגיע בהם לזו המדרגה, כדכתיב (שם ל, יט-כ) ובחרת בחיים למען תחיה אתה וזרעך, לאהבה את ה' אלוקיך ולשמוע בקולו ולדבקה בו כי הוא חייך ואורך ימך".

מדברי הרב יש להבין שכל התרי"ג מצוות הם אמצעיים לזכות לדרגה זו של אהבת ה' ¹. והוא חידוש גדול שעל ידו מצאנו ישוב לכמה מאמרי חז"ל. ראשית, מה שאמרו (מכות כג ע"ב) תרי"ג מצוות שנאמרו למשה, שם"ה לאוין כמנין ימות החמה, ורמ"ח עשין כנגד איבריו של אדם. ואמרו המקובלים (שער המצוות כ"תצא, ענין השבת אבידה) שאדם שלא השלים כל התרי"ג מצוות צריך לחזור בגלגול. והשאלה ידועה, הלא יש מצוות שאינן שייכות לכל אחד, וכגון ענייני כהונה וקרבנות וכו'.

אך לפי דברי המפרש לא נאמרו אלו הדברים רק למי שמקיים מצוות מתוך יראת העונש, אבל מי שעושה אותם מאהבה ושמח בהם, כבר הגיע לתכלית כל התרי"ג מצוות, ואינו צריך להשלים מה שאין בידו לקיים, שכבר זכה לתכליתם ².

1. עי' בזה"ק חלק ב' דף פ"ב ע"ב. וז"ל הרמח"ל במסילת ישרים (פ"א) השלימות האמיתי הוא רק הדביקות וכו', וישתדל ביגיעו לקנותה, והיינו שישתדל לידבק בו ית' בכח מעשים שתולדתם זה הענין, והם הם המצוות.

2. עי' בפ"י המשנה להרמב"ם בסוף מס' מכות, שהמקיים מצוה מתרי"ג מצוות מאהבה, זכה בה לחיי העולם הבא.

ועוד יוכן הטעם שמי שישב בתשובה מאהבה נהפכים לו זרונותיו לזכויות (יזמא פו ע"ב), שלכאורה אינו מובן, וכי לא די בכך שנמחקים לו עוונותיו, ואך יתהפכו להיות כאילו קיים במקומם מצוות, ואמנם קיים מצות אהבת ה' אבל חיסר הרבה מצוות. אלא מאחר שישב מתוך אהבה, כבר זכה להגיע אל המדרגה הגבוהה של דבקות בה' יתברך, ואינו מוכרח לאמצעים המובילים אל המטרה הזאת בקיום המצוות, ולכן נחשב כמי שקיים את כל התרי"ג מצוות.

ובזה יש להסביר גם את שמחתו הגדולה של אב"י בשעה שאחד מתלמידיו סיים מסכת, שהיה מכין סעודת מצוה לכל התלמידים (שבת קיח ע"ב), והתפאר בכך - "תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתא, עבידנא יומא טבא לרבנן", ופירש רש"י "ישולם שכרי" - ולא מצינו שאמר כן על שאר מצוות שקיים. כי אב"י חרד על עצמו שמא לא קיים את כל המצוות, שאילו חיסר מצוה אחת יצטרך לבוא שוב בגלגול עבודה, אבל עתה שעשה סעודה לכל החכמים, הרי זו הוכחה על המצוות שעושה מתוך אהבה - שהרי את המסכת סיים התלמיד, והוא עושה יום טוב לכולם, ומאחר וזכה לתכלית כל המצוות, אם כן מובטח לו שישולם שכרו לעולם הבא, גם אם בפועל לא השלים את קיומם.

ואהבת את ה' - בכל מאורדך

אהבת ה' היא מצוה המפורשת בתורה בפרשה ראשונה של קריאת שמע - "ואהבת את ה' אלוךך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך" (דברים ו, ה). ודרשו חז"ל (ברכות נד ע"א) —

"בכל לבבך - בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע. ובכל נפשך - אפילו הוא נוטל את נפשך. ובכל מאודך - בכל ממונך, דבר אחר, בכל מאדך, בכל מידה ומידה שהוא מודד לך הוי מודה לו".

והנה בפרשה שניה של קריאת שמע נאמר (שם יא, יג) "והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את ה' אלוקים ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם". ולכאורה קשה, למה בפרשה זו לא פירט הכתוב "ובכל מאודכם" כמו בפרשה ראשונה.³

ונראה לתרץ, שפרשה ראשונה עוסקת במי שזכה לעבוד את ה' מאהבה, ועליו שייד לצוות שמגודל אהבת ה' יתמסר אליו אף אם ישול ממנו את כל רכושו, ובכל מידה ומידה שימדוד עימו יהיה מודה לו בכל ליבו. אבל פרשה שניה